

newsletter

Vánoční zamyšlení

Stanislav Příbyl
katolický duchovní

Stanislav Příbyl:
Vánoční zamyšlení

Václav Klaus:
Malé národy
a Evropa

Marek Loužek:
Zákoník práce –
iluze o liberalizaci

Marek Mičůch:
Turecko EU obohatí

Ladislav Jakl:
Před závěrem roku

Církev měla po celá dlouhá staletí, ba tisíciletí, mimořádně vyvinutou schopnost inkulturace, totiž přetváření pohanských zvyklostí, obřadů a svátků tak, aby vyhovovaly křesťanskému náboženství. To platí též o vánočních svátcích, které jsou svým původem vlastně „pokřtěným“ svátkem slunovratu, svátkem nepřemožitelného Slunce (*solis invicti*), i když zmínka Lukášova evangelia o pastýřích „pod širým nebem“ (Lk 2,8) by spíše svědčila pro letní období narození Ježíše Krista. Ještě papež Pius XII. zvládl v roce 1955 zasvětit komunistickým hnutím zneužitý První máj památce sv. Josefa – dělníka, ale to už bylo příliš pozdě.

Současná sekularizovaná společnost ještě jednou přeznačila smysl Vánoc oproti jeho kdysi pohanskému a ještě celkem donedávna křesťanskému smyslu. Tím se vlastně dopustila téhož, co vůči nekřesťanským svátkům dříve činila církev. Toto přeznačení, lze říci skoro zpløštění Vánoc, má stránku pozitivní i negativní.

Vánoce se především staly svátkem rodiny, což je v podstatě velmi chvályhodné. Nikoli však již především „svaté rodiny“ Josefa, Marie a Ježíška, nýbrž každé naší rodiny, která se u štědrovečerní večeře a vánočního stromku setkává a vynahrazuje si tak často celoroční nedostatek vzájemné komunikace i ochoty

věnovat si navzájem tolik potřebný čas.

Pak je zde ovšem ona negativní stránka věci. Sama církev se jí nevyhnula, a to tehdy, když vysluhovala svátosti, na jejichž platné a profesionální provedení se mohli věřící spolehnout do té míry, že někdy ani nemuseli utvářet svůj osobní vztah k Bohu. Sekularizovaná podoba Vánoc již sice nespočívá v udělení svátostí, nýbrž spíše jakýchsi „svátostin“ v podobě vánočních dárků.

A právě zde vězí ono nebezpečí, totiž že nákladnost, třpytivost či reprezentativnost dárků (či spíše darů) přehluší a udusí to, co dárky mají skutečně vyjadřovat. Nejde přece o to, jak hluboko sáhneme do peněženky, ale do jaké míry vánoční dar sku-

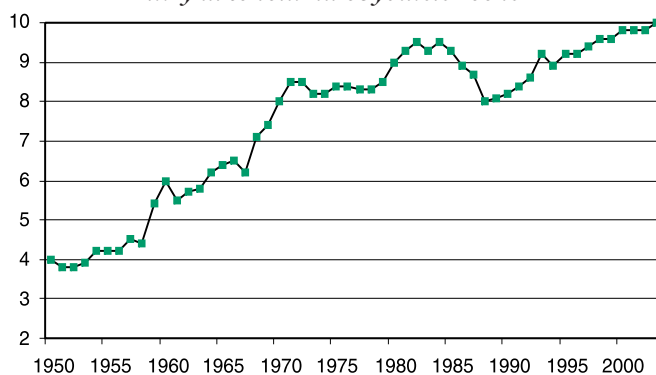
tečně odráží kvalitu mezilidského vztahu mezi dárce a obdarovaným.

Také v tomto předvánočním období budeme tedy svědky jakési dvoukolejnosti poselství Vánoc. Na jedné straně zažijeme mohutné světelné reklamy a lákání pozlátkem v hypermarketech, na druhé straně se pak ten, kdo před Vánocemi nebo o Vánocích zavítá do kostela, dočká mravoličných kázání o zlobnosti konzumu. Pravda v tomto případě není „někde uprostřed“, nýbrž skutečně nad takto postavenými krajnostmi.

Záleží totiž především spíše na tom, co člověk vydoluje o Vánocích z hlubin své srdce než z hlubin peněženky. To, že naditá peněženka nenahradí prázdnotu srdce, je snad každému zřejmé: jak těm, kteří o Vánocích vzhlížejí k tomu, který se narodil před dvěma tisíci lety, tak i těm, kteří toto poselství vnímají poněkud rozostřeněji, ale dovedou se alespoň jednou do roka skutečně zastavit a utvořit atmosféru rodinné pohody, o níž se někdy během celého roku šidili. ■

PROSINCOVÝ GRAF CEPU

Spotřeba alkoholu v ČR litry alkoholu na obyvatele ročně

Pramen: Státní zdravotní ústav, Praha

cep

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Politických vězňů 10
110 00 Praha 1
Tel./fax: 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz
www.cepin.cz

CEP – Newsletter

Centra pro ekonomiku a politiku
Registrace MK ČR E 11024

Malé národy a Evropa – 90 let po Masarykovi*

Václav Klaus

Je pro mne velká čest, že tu zde mohu být s Vámi, že se mohu účastnit dnešních oslav Školy slovanských a východoevropských studií Vaší univerzity a zvláště pak, že jsem byl vyzván, abych v tuto významnou chvíli promluvil. Všichni víme o výborných výsledcích Školy v průběhu prvních devadesáti let její existence a stejně tak věříme, že budou následovat další, stejně úspěšné roky i v budoucnu.

Vím také, že náš první prezident, T. G. Masaryk, zde před devadesáti lety promluvil. Mít stejnou příležitost jako on tehdy je pro mne zcela výjimečné. Svůj projev začnu úvahou o výrazu „slovanský“ a potom použiji argumentů prezidenta Masaryka jako odrazového můstku pro diskusi některých současných evropských problémů.

Slovanství jako identita

Oblast nazývaná „slovanská studia“ je respektovanou a váženou oblastí akademického zkoumání. Adjektivum „slovanský“ se, nicméně – v naší části světa – dnes moc neužívá. Nejsem si jist, že vím proč. Samozřejmě jsme Slované a nemám žádný důvod či motivaci na to zapomínat nebo se za to stydět.

K ostatním Slovanům cítíme elementární přátelství a víme, že se v mnohém podobáme. To, že jsme si v minulosti opakovaně vzájemně pomáhali, je také součástí našeho povědomí. Být Slovany je pro nás jednou z několika identit, k nimž patříme, ale je poctivě říci, že náš pocit příslušnosti k této entitě je slabší než identifikace s entitami jinými. Je to pocit nepochybně slabší než být Čechy i než být Evropany. Je pravděpodobně i slabší než náš pocit, že jsme Středoevropané.

To není všechno. Důsledkem různých historických vývojů a okolností jsme se – po

většinu doby – „houfovali“ za vhodnějším nebo spíše politicky korektnějším praporem. Otevřeně se hlásit ke slovanství bylo vždy příznakem toho, že člověk propaguje alternativní či náhražkový politický program k občanské společnosti, k politické demokracii, k českému patriotismu, k naší pro-evropské orientaci atd. Adjektivum „slovanský“ si to sice nezaslouží, ale jeho osud je díky tomu poměrně komplikovaný. Alespoň v naší části světa. Abych to shrnul: jsem

Být Slovanem je pro nás jednou z několika identit, k nimž patříme, ale je poctivě říci, že náš pocit příslušnosti k této entitě je slabší než identifikace s entitami jinými.

rád Slovanem, ale více se cítím být Slovanem jako objektem zkoumání než subjektem dějin.

Toto mé doznání nenaznačuje nic negativního o „slovanských studiích“, o jejich relevantnosti a významu. Jejich existence nás naopak motivuje, abychom našemu „slavismu“ nebo „slovanství“, nebo třeba naší „slovanskosti“, věnovali pozornost. Jednu věc bych ale zmínit měl. Pokud se nemýlím, výraz „slovanský“ jsem v žádném ze svých projevů v uplynulých šestnácti letech své politické kariéry nepoužil. To je zajímavé, možná trochu překvapivé zjištění.

Masaryk a Beneš

Jsem opravdu poctěn tím, že jsem byl požádán, abych vystoupil přesně devadesát let po dobře známé přednášce, téměř historického významu, kterou zde pronesl Tomáš Garrigue Masaryk v den, kdy tato škola byla založena. Měl bych také zmínit, že o deset let později, tedy před 80 lety, zde pronesl významný projev Edvard Beneš, náš druhý prezident. Tato konsekvence projevů je pro mne velmi lichotivá a pod-

nětná. Pokusím se pokračovat v této sérii a použít stejné nebo podobné téma jako mají dva vážení předchůdci. Profesor Masaryk nazval svou přednášku „*Problém malých národů v evropské krizi*“ a Dr. Beneš nazval svou řeč „*Problém malých národů po světové válce*“.

Oba dva využili tuto příležitost, aby podpořili český národ a jeho vznikající, rodící se nebo již zrozený stát (tehdy v podobě Československa). Oba se také pokusili vyjádřit podporu všem malým či menším evropským státům oproti jejich větším sousedům (zvláště Německu a Francii). Oba se snažili zdůraznit shodné postoje, které naše země a jiné menší evropské země sdílely s Anglií, zvláště co se týče evropské historie a různých plánů jak Evropu uměle integrovat pod vedením jednoho národa (Masaryk opakovaně použil výraz „pangermanismus“ a již tehdy mluvil o německém „Drang nach Osten“). Oba dva také viděli světovou válku jako příležitost pro politickou reorganizaci komplikovaného regionu střední Evropy.

Od doby přednesení těchto dvou přednášek se v Evropě a v celém světě stalo mnoho věcí. Prošli jsme relativně krátkým meziválečným obdobím, ve kterém dominovala Velká hospodářská krize a její destruktivní vliv na politické, ekonomické a sociální uspořádání. To posunulo svět směrem k etatismu, státnímu intervencionismu a státu blahobytu.

Svět byl také svědkem toho, jak komunistický Sovětský svaz vybudoval agresivní, všechny kolem sebe utlačující, nebezpečné impérium, které se stalo hlavním destabilizačním faktorem většiny 20. století. Hitler a jeho národní socialisté se ve stejné chvíli snažili dobýt svět, zlikvidovat demokracii, zničit celé národy a sjednotit Evropu pod svým vedením. Události následovaly jedna za druhou. Druhá světová válka

byla horší než ta první. Studená válka, následná dominace Spojených států a rozdělená Evropa vedly ke zvláštní a zranitelné mezinárodní rovnováze.

Evropský integrační proces, který institucionálně začal v padesátých letech, „otevřel“ Evropu (v rámci Evropy) a radikálně zvýšil svobodu pohybu v Evropě. To byla bezpochyby velmi pozitivní věc. Nicméně je třeba říci, že *původní, převážně liberalizující trend byl v Evropě pomalu, postupně a pro mnoho Evropanů nepostřehnutelně přeměněn v něco jiného*, ve výstavbu centralizované, supranárodní entity s velmi omezenou suverenitou členských zemí a s převládnutím ambicí řídit Evropu shora.

Otevřeně se hlásit ke slovanství bylo vždy příznakem toho, že člověk propaguje alternativní či náhražkový politický program k občanské společnosti, k politické demokracii, k českému patriotismu, k naší pro-evropské orientaci atd.

Tento druhý vývoj probíhal současně s kolapsem komunismu, s relativně úspěšnou transformací bývalých komunistických zemí a s jejich transformací v „normální“ evropské země, strukturálně identické se západoevropskými zeměmi, které měly to štěstí, že stejnou totalitní zkušeností nemusely projít. Stalo se také mnoho dalších věcí, ale nemám ambice přednášet zde jejich vyčerpávající seznam.

Mým cílem je něco jiného. Beru vážně titul Masarykovy přednášky a ptám se sám sebe: Existuje „problém malých národů“ také v dnešní Evropě? Existuje dnes další „evropská krize“, po devadesáti letech, v prvním desetiletí 21. století?

Problém malých národů

Dnešní pozici malých národů v Evropě nevidím tak pro-

* Inaugurační projev na Škole slovanských a východoevropských studií, University College London, 19. října 2005. Z angličtiny přeložila Linda Martynková.

blematicky jako v roce 1915. Současný evropský problém – jak mu rozumím – nesouvisí s velikostí národů (nebo států). Tkví v něčem jiném: je založen na aplikaci doktríny (nebo ideologie), kterou nazývám *evropeismus*. Ta je sloučením dvou politických a ideologických pohledů: je založena na nedůvěře ve

Současný evropský problém – jak mu rozumím – nesouvisí s velikostí národů (nebo států).

spontánní evoluci lidské společnosti a naopak, symetricky, na víře v možnost (a nutnost) organizovat lidskou společnost shora; je založena na myšlence, že éra států (nebo národních států) je už za námi, že v lidské společnosti převažují externality a že většinu aspektů lidské společnosti je třeba rozhodovat na pan-evropské, celokontinentální úrovni. První z témat se vztahuje k věčnému boji mezi soukromým a veřejným a druhé se týká posunu veřejného z nižších na vyšší úrovně.

Nemyslím si, že je v tomto ohledu mezi malými a velkými národy rozdíl. Nemyslím si, že jsou malé národy chytřejší, že více milují svobodu, že si více uvědomují smysl demokracie než národy velké. Nemyslím si, že je evropeismus vhodnější nebo výhodnější pro malé než velké země (a naopak). Myslím si naopak, že údajný spor mezi malými a velkými národy je v současnosti jen umělá nebo možná spíše záměrně vytvářená (protože oficiálně povolená) kritika evropeismu. (Stejně tak je „povoleno“ kritizovat byrokracii EU nebo zneužívání fondů EU na cestovní výdaje jednotlivými evropskými poslanci.)

Před devadesáti lety zdůrazňoval Masaryk, že „Fyzická velikost a síla, jež ipso facto jsou vždy relativní a korelativní, nejsou ani zárukou, ani základem práva a nadpráví.“ (s.19). Považuji to za podobný argument. V roce 1915 se Masaryk samozřejmě daleko více obával velkých národů než dnes já. Měl po-

cit, že musí varovat, že „tak jako není nadčlověka, tak není nadpráva velkých národů“ (s. 29), ale dnes žijeme v odlišném světě. Evropské učení se z minulosti je v tomto ohledu mnohem důležitější než kvalita komunitárního práva nebo než velikost osobností v Evropské komisi. Neměli bychom bojovat staré války. Bojiště jsou dnes jiná.

Evropská krize

Moje odpověď na druhou otázku je ano. Myslím, že „evropská krize“ dnes existuje, i když jsem ochoten připustit, že slovo krize může být příliš silné. Jsem připraven modifikovat to tím, že řeknu, že jde o *krizi institucionálního uspořádání EU*. Tato krize nevznikla následkem francouzského a nizozemského referenda. Jejich výsledky byly důsledkem existující krize, ne její příčinou.

Nemyslím si, že jsou malé národy chytřejší, že více milují svobodu, že si více uvědomují smysl demokracie než národy velké.

Problém vychází z toho, že lidé evropeismu nevěří, že nevěří supranacionalismu, že nevěří, že je nutné rozhodovat v Bruselu. Že lidé cítí obrovský demokratický deficit. Že existuje hluboká mezera mezi obyčejnými lidmi a politickými elitami EU, mezi „reálnou“ a politickou Evropou. Lidé v Evropě se i dnes považují primárně za Čechy, Poláky, Švédy, Angličany, ne za Evropany. Nevidím evropský lid (demos), který je podmínkou pro skutečně demokratickou celoevropskou entitu.

Evropská unifikace bez existence evropského národa nemá žádný význam. A evropský národ neexistuje. Masaryk argumentoval, že vytvoření států bylo „procesem sjednocování téhož lidu, téhož národa“ (s. 20). Dodal bych, že existence evropského národa nemůže být založena na politické a racionalistické konstrukci spojování různých národů dohromady,

jako v případě Masarykova Československa.

Existuje krize myšlenky evropského sjednocení, myšlenky „stále těsnější Evropy“, myšlenky evropeismu. Masaryk měl pravdu, když zdůrazňoval, že „historie je procesem integračním, ale zároveň desintegračním“ (s. 20). Historie opravdu není jednosměrná. Zmínil také – stejně jako Ortega y Gasset – že Evropa není fyzická entita, ale „rovnováha“, a že „historie nesměruje k uniformitě, ale k různosti“ (s. 21). Měli bychom si toho být vědomi.

Po devadesáti letech jsme naší historickou zkušeností, zejména čtyřmi desetiletími

komunismu, obohaceni. Tento systém vyžadoval uniformitu a centralizovanou kontrolu. Různost, originalita a naše vlastní myšlení byly považovány za nebezpečí, za něco, co bylo třeba umlčet. Měli bychom být pozorní a citliví ke všem snahám o vytvoření demokratického deficitu a ke všem snahám o omezení naší svobody. Rád bych se mýlil, ale takové snahy dnes vidím. Věřím však, že za devadesát let žádná evropská krize, o které by další řečník mohl mluvit, nebude.

Reference: T. G. Masaryk: „The Problem of Small Nations in the European Crisis“: The Council for the Study of International Relations, Westminster, S.W., 1915. ■

NOVINKA

CEP nabízí sborník č. 43/2005 „Šedesát let od konce druhé světové války“. Těžištěm sborníku jsou příspěvky z květnového semináře, na němž vystoupili čtyři velvyslanci tehdy válčících zemí: **William J. Cabaniss, Linda Duffield, Alexej L. Fedotov a Michael Libal**. Doplnkové texty napsali čeští historici **Jindřich Dejmek, František Stellner, Radek Soběhart a Jan Němeček**. V příloze sborníku jsou uvedeny **projevy prezidenta ČR** o konci druhé světové války. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**.

Cena: 50 Kč, rozsah: 108 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz**

Zákoník práce – iluze o liberalizaci

Marek Loužek

Centrum pro ekonomiku a politiku

Nový zákoník práce, který v prvním čtení prošel Poslaneckou sněmovnou, je zdánlivě liberálním krokem, který má vytvořit normu, od níž se smluvní strany mohou odchýlit. Ve skutečnosti přináší tuhý krunýř zkostnatělých paragrafů, které upevňují socialistický korporativismus v naší zemi.

Socialistický korporativismus

Převrácení zásady „co není dovoleno, je zakázáno“, která platí ve veřejné sféře, do soukromoprávního principu „co není zakázáno, je dovoleno“, by bylo samo o sobě chvályhodné. Jenže novému zákoníku práce, který obsahuje 350 rigidních paragrafů, se to vůbec nedaří. Jde o nekonečný seznam zkostnatělých článků, které popírají možnost smluvní volnosti.

Použití občanského zákoníku jako nejobecnější soukromoprávní normy i na pracov-

ně-právní vztahy by bylo užitečné. Jenže předkladatel zapomíná, že vláda se chystá k rozsáhlé rekonstrukci soukromého práva a za několik měsíců chystá předložit úplně nový občanský zákoník. Zbytečný spěch v přijímání nového zákoníku práce tedy není na místě.

Ačkoli s tímto zákonem vyslovila nesouhlas legislativní rada vlády, premiéra Paroubka to nezajímá. Důsledky jsou na pováženou: zákoník se může dostat až před Ústavní soud.

Princip rozšíření smluvní volnosti účastníků pracovně-právních vztahů je znehodnocen řadou protekcionistických ustanovení. Dokonce i tam, kde i lisabonská strategie doporučuje liberální řešení (např. v možnosti výpovědi ze strany zaměstnavatele

i bez udání důvodu) se vláda vrátila ke starému ochrannému modelu.

Zákoník ruší dosavadní zážitě členění vedlejších úvazků na hlavní pracovní poměr, dohodu o pracovní činnosti a dohodu o provedení práce. Místo toho hovoří o pracovním poměru a vedlejší dohodě o práci. Rozsah doby na základě dohody o práci však nesmí ročně přesáhnout 150 hodin, což je drastické omezení. Fond pracovní doby je znehodnocen tím, že může fungovat jen tam, kde působí odbory.

Zabetonování pracovního trhu

Ačkoli proti zákoníku ostře vystupují zaměstnavatelé, Svaz průmyslu a ústavní právníci, rozhodla se ho sociální demokracie protlačit s pomocí KSČM – dokonce proti jejím vlastním koaličním partnerům. Útěcha, že se jej podaří vylepšit v rámci druhého čtení, není realistická. Zákoník je tak špatný, že jej prakticky nelze předělat.

To dokreslují některé konkrétní pasáže.

Zásada „rovného zacházení“ je pochybná. Každý zaměstnavatel by měl přece mít právo uzavřít pracovní kontrakt s každým, koho uzná za

Zákoník přináší tuhý krunýř zkostnatělých paragrafů, které upevňují socialistický korporativismus v naší zemi.

vhodného. Mohl by přitom zohledňovat pohlaví, věk, rasu či náboženství, pokud se domnívá, že to nějak souvisí s pracovní činností. Např. majitel čínské restaurace by měl mít možnost dávat přednost čínské obsluze, vydavatel náboženského časopisu přijímat redaktory s určitým vyznáním atd. Proč mu to zákon zakazuje?

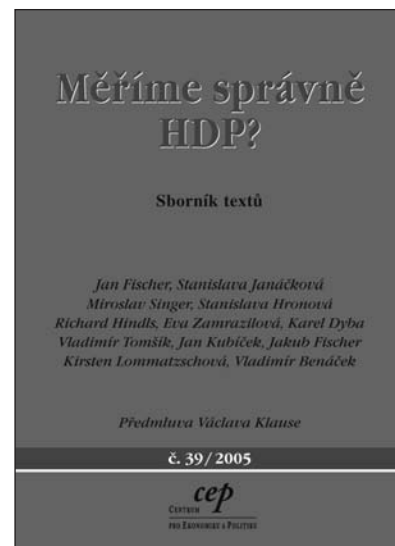
Ustanovení, že odborová organizace uzavírá kolektivní smlouvu i za zaměstnance, kteří nejsou odborově organizováni, je v rozporu s prin-

NABÍZÍME

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí knihu **Stanislavy Janáčkové „Svazující integrace“** s podtitulem: ČR ve stále těsnější EU. Autorka rozebírá úskalí procesu dohánění, doporučuje nespěchat se vstupem do eurozóny a předkládá kritický pohled na návrh ústavy pro Evropu. Na závěr klade otázku, zda se změní praktiky vládnoucí elity Evropské unie. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, rozsah 104 stran.

CEP nabízí sborník č. 39/2005 „Měříme správně HDP?“, do něhož přispěli **Jan Fischer, Stanislava Janáčková, Miroslav Singer, Stanislava Hronová, Richard Hindls, Eva Zamrazilová, Karel Dyba, Vladimír Tomšík, Jan Kubíček, Jakub Fischer, Kirsten Lommatzschová, a Vladimír Benáček**. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**. Editorem je **Marek Loužek**.

Cena 50 Kč, rozsah 122 stran.

objednávky na www.cep.in.cz, tel. 222 192 406, e-mail: cep@cep.in.cz

cipy svobodné společnosti a je patrně i protiústavní. Ačkoli s tímto paragrafem vyslovila nesouhlas legislativní rada vlády, premiéra Paroubka to nezajímá. Důsledky jsou na pováženou: zákoník se může dostat až před Ústavní soud.

Zásada, že zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď jen z výslovně stanovených důvodů, je zastaralá. Měla by být možná i bez udání důvodu jak ze strany zaměstnavatele tak zaměstnance. Volný vstup i výstup z podniku a pružnost pracovního trhu je nejlepším lékem proti vysoké nezaměstnanosti.

Princip „za stejnou práci stejný plat“ je nesmyslný, protože neexistují stejné pracovní výkony: lidé se liší schopnostmi, vzděláním, profesní

oháním principem smluvní volnosti, celý jeho duch i litera jsou proniknuty socialistickým paternalismem.

Ve svobodné společnosti nemají odbory do řízení podniku co mluvit.

Je srochovanou věcí vlastníka, jaký management si zvolí, a srochovanou věcí managementu, jaké zaměstnance najme.

Pravidlo, podle něhož po dobu prvních čtrnácti dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti platí nemocenskou zaměstnavatel, je podivné, protože přenáší na zaměstnavatele náklady za službu, kterou by měl odvádět stát. Lidé přece platí státu nemocenské pojištění, takže očekávají v době nemoci jeho dávky.

Nebezpečným je pokus zavést v českém prostředí tzv. „paritní spolurozhodování“. Podle zákoníku mají totiž zaměstnanci nejen „právo na informace a projednání.“ Zaměstnavatel je navíc povinen projednat řadu věcí s odborovou organizací, včetně „hospodářského vývoje zaměstnavatele“ a „zamýšlené strukturální změny“.

Zřízení dalšího orgánu – tzv. rady zaměstnanců – ve firmách, kde nepůsobí odbory, by zpomalilo činnost řady firem. Zákon dokonce upravuje systém voleb do rady zaměstnanců a – což je úplně neuvěřitelné – zavádí volby do tzv. Evropské rady zaměstnanců. To znamená posvěcení evropského korporativismu přímo v zákoníku.

zkušeností apod. Obava, že budou diskriminovány ženy nebo starší, je zbytečná. Diferencovaný mzdový systém není pro takové lidi nevýhodou, nýbrž vysvobozením, neboť přesto nebo právě proto mají lepší šanci na získání zaměstnání.

Posílení moci odborů

Výpověď nebo okamžitě zrušení pracovního poměru by podle zákoníku byl zaměstnavatel povinen předem projednat s odborovou organizací. To je jedno z četných neúnosných posílení moci odborů. Podobně sporné je „hromadné propouštění“, kdy by zaměstnavatel měl být povinen o tom informovat nejen odborovou organizací ale i úřad práce.

Odstupné ve výši trojnásobku průměrného výdělku je zbytečné vyčíslovat, mělo by být věcí smluvní dohody mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. V některých firmách bude odstupné větší, v jiných menší, ale tak je to přirozené. Přestože vláda se

Tuhá regulace

Zákoník práce přináší vedle konkrétních nešťastných i řadu prázdňů, deklaratorních ustanovení. Např. to, že zaměstnavatel je „povinen při určení množství požadované práce a pracovního tempa vzít v úvahu fyziologické a neuropsychické možnosti zaměstnance“, by asi nikdo předtím nevěděl. Zákaz užívání alkoholických nápojů na pracovišti je tragikomický.

Zákoník práce je sám o sobě špatný. Přesto by neměly uniknout pozornosti ani nařízení, která chce Paroubkova vláda zavést spolu s ním. Řada z nich by situaci zaměstnavatelů i zaměstnanců ještě dále ztížila. Např. nařízení o minimální mzdě je zbytečné: minimální mzda vůbec nemá být, už vůbec ne roztržiděná do šesti skupin.

Naprosto zbytečná je vyhláška, kterou se stanoví

okruh a rozsah důležitých osobních překážek v práci. Bohatě stačí obecná díkce zákoníku. Tuhou regulací podnikání zpečetuje tradiční zákon o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Přestože existuje obecná odpovědnost zaměstnavatele za pracovní úrazy, domnívá se vláda, že je to stále málo. Zákon přináší jen další náklady pro podnikatele a představuje brzdu podnikání, které se promítne do vyšších cen.

Zákoník práce, který stále platí, vznikl ještě v komunistické éře. Ani řada novel, k nimž došlo v 90. letech, jeho socialistickou podstatu nemůže zakrýt. Proto je správné uvažovat o nové normě, která by odpovídala svobodné společnosti a tržní ekonomice. Zákoník práce, který prosadila sociální demokracie spolu s komunisty, je krokem zpět. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí knihu **Marka Loužka „Populační ekonomie“**. Studie nastiňuje makroekonomické aspekty porodnosti, mikroekonomické základy reprodukčního rozhodování, historii populačních politik a teoreticky a empiricky testuje účinnost pronatalitních politik. Jejím závěrem je, že propopulační politika je neúčinná, nebo účinná pouze krátkodobě. Předmluvu ke knize napsal **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, rozsah 152 stran.

objednávky na www.cep.in.cz

tel. 222 192 406

e-mail: cep@cep.in.cz

Turecko EU obohatí

Marek Mičúch

působí na VŠE v Praze

Proces rozšíření Evropské unie je stále živým tématem. Do poloviny devadesátých let šlo relativně o jednoduchý proces, v němž nově přijaté země rozšířily minimální společné dohody a stávající volný trh. Problémy s přijímáním nových členů začaly po schválení dohod v 90. letech a na začátku tisíciletí (smlouvy maastrichtská, amsterdamská, Nice), které výrazně posunuly spolek evropských zemí od hospodářské spolupráce k politické unii.

Při posledním rozšíření nejvíce rezonovaly otázky o počtu poslanců a komisařů a velikosti země, které byly důležité pro hlasování a velikost objemu prostředků získaných z rozpočtu Unie. Po sérii ústupků, z nichž vzešli vítězové i poražení, čistí plátčové i příjemci, šikovnější a méně šikovní vyjednávači, bylo i tohle rozšíření úspěšné. Nejtěžší krok rozšíření však Unii teprve čeká.

Nerozumné oddalování

3. října 2005 se stal přelomovým datem, protože unijní vyjednávači zahájili jednání o vstupu Turecka do EU. Turecká strana podala žádost o členství již v roce 1959 a první příslib přístupu dostala v 1963. Od té doby uplynulo hodně vody. Teprve v roce 1999 se Turecko oficiálně kandidátskou zemí. Více než čtyři desetiletí čekání se vyplatilo, i když souhlas se zahájením vyjednávání se nerozdíl lehko.

Snaha zablokovat vstup Turecka do unie na poslední chvíli byla pošetilá. Rakouská ministryně zahraničí nejdříve žádala prověřit „absorpční kapacitu“ evropských institucí pojmut všechny nové turecké zástupce do evropských struktur. Rozšíření unie o Turecko, kdy by EU měla více než půl miliardy obyvatel, z nichž pětina budou Turci, vyústí v přirozený požadavek na pozici v evropských strukturách úměrnou k počtu obyvatel.

Pozornost od vstupu Tu-

recka byla odváděna zahájením vyjednávání o vstupu EU s Chorvatskem, na čem měli Rakušané největší zájem. Poté co Mezinárodní soudní tribunál uznal plnou spolupráci záhřebských institucí, bylo umožněno zahájit vyjednávání s Chorvatskem a následně zrušit blokování vyjednávání o vstupu s Tureckem. Vstup Rumunska a Bulharska již byl naplánován smlouvou z Nice.

Nabídka „strategického partnerství“, které by znamenalo nadstandardní vztahy mezi EU a Tureckem (s vyloučením turecké strany z jakékoli participaci na moci a možnosti rozhodování v rámci EU), byla falešná karta. Odpůrci vstupu Turecka hrají spíše domácí hru, protože většina jejich obyvatel je ke vstupu Turecka zdrženlivá. Tak tomu ale bylo i u minulých rozšíření. Přesto se je nakonec podařilo realizovat.

Demokratické standardy o Turecku jsou na stejné úrovni jako ve starých členských státech.

Nic nebrání tomu aby se Turecko stalo plnoprávným členem EU.

Neopodstatněné výhrady

Výhrady vůči Turecku, které byly důvodem stálého zamítání otevření vstupních rozhovorů, jsou již z velké části dávno vyřešené. Významný podíl má na tom turecký premiér R. T. Erdogan, který dokázal prosadit změny ve velice závažných otázkách v turecké legislativě i praxi.

V Turecko už neplatí více trest smrti, kurdský jazyk je akceptován na školách. Změnil se trestní zákoník, z něhož byly vyloučeny praktiky mučení. Poslední problematikou oblastí zůstávají uznání Kypru jako suverénní země a zaujetí postoje k milionu mrtvých Arménů při rozpadu Osmanské říše v roce 1915. Vztah k těmto historickým dávným událostem by

však neměl bránit zahájení vstupních rozhovorů.

Demokratické standardy v Turecku jsou na stejné úrovni jako ve starých členských státech. Nic nebrání tomu aby se Turecko stalo plnoprávným členem EU. Argumentům o zaplavení vnitřního trhu levnou pracovní silou, ztrátou zaměstnání, snižováním standardů na pracovištích či pohlcení cizí kulturou už snad nikdo nevěří. Stejná obava existovala při posledním rozšíření a vůbec se nenaplnila.

Politici tvrdého jádra EU a jejich zástupci v evropských strukturách velmi dobře vědí, že v roce 2015, kdy je vstup Turecka naplánován) bude Turecko největší zemí Unie a bude tedy mít – při zachování současných pravidel podíl na moci – nejvíce křesel v Evropském Parlamentu. Zároveň bude disponovat zásadní silou při hlasování o nejdůležitějších otázkách v Radě.

Fakt, jehož se politici obávají, je vysoký podíl zemědělské výroby v Turecku a veliké regionální rozdíly. Některé východní oblasti v mnohém připomínají obrazy zemí třetího světa. Nemělo by však zaniknout, že právě zemědělství a nerozvinuté regiony ujíždají nejvíce z evropského rozpočtu. Přijetí Turecka je proto příležitostí, aby se nesmyslné zemědělské dotace zrušily či výrazně omezily. Toho se však obhájí federální Evropy velmi bojí.

Dnešní politici dobře vědí, že by víc peněz nedostávali jejich farmáři, ale turečtí. Co je mimořádné děsí, je, že si už nebudou moci kupovat hlasy svých zemědělců a pravděpodobně by museli opustit svá místa. Obávají se možnosti, že by o unijních záležitostech rozhodovali turečtí nebo (v případě přijetí) ukrajinští poslanci, zástupci a členové výborů. Francouzští a němečtí politici by ztratili vliv na chod společenství, které původně zakládali.

Unie uvízla v pasti

To, co se vydávalo za „úspěch“ a „pokrok“ evrop-

ské integrace – utváření společných institucí, koordinace politik, tvorba společné legislativy – se najednou jeví jako zásadní problém. EU uvízla v hluboké pasti, protože její integrace zašla příliš daleko, až ji samotnou ochromuje. Kdyby existovala volnější spolupráce a byla ponechána větší svoboda mezi členskými zeměmi,

To, co se vydávalo za „úspěch“ a „pokrok“ evropské integrace – utváření společných institucí, koordinace politik, tvorba společné legislativy – se najednou jeví jako zásadní problém.

bruselští úředníci by se nepředháněli v tvorbě nesmyslných předpisů a nemuseli by dnes zápasit s těmito problémy.

EU by se měla vrátit k hospodářským kořenům a změnit se na zónu volného obchodu. Největší přínos svobodné směny spočívá v jejím dokonale neosobním charakteru. K tomu aby mezi sebou dva subjekty směnili zboží, službu, nebo uzavřeli smlouvu, nemusí existovat žádná regulace. Směna může proběhnout i bez vzájemných sympatií. Je jedno, zda mezi sebou směnuje Brit, Estonec nebo Turek, zda směnuje protestant, muslim, katolík anebo pravoslavný, zda směnuje někdo z chudého regionu s tím z bohatého.

Vyjednávání o počtu křesel v Parlamentu či schvalování evropských směrnic se jeví jako malicherné. Případně nepřijetí Turecka do EU by zřejmě na dlouhou dobu znamenalo zastavení rozšiřování Unie vůbec. Pak by se naplnilo heslo bývalého předsedy Evropské komise a zastávce evropské integrace Romano Prodi, který fungování Unie přirovnal k jízdě na kole, přičemž ten, kdo nešlape, riskuje pád. Dnešní EU by se dostala do situace, která jí dříve či později rozloží. ■

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Strukturální fondy – zázračný zdroj, nebo černá díra?

V pondělí 14. listopadu 2005 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář s názvem „Strukturální fondy – dobrý zdroj nebo černá díra?“. Na panelu, který moderoval **Marek Loužek**, vystoupili primátor hlavního města Prahy **Pavel Bém**, hejtmán Středočeského kraje **Petr Bendl**, náměstkyně ministra pro místní rozvoj **Věra Jourová** a výkonný ředitel Centra pro ekonomiku a politiku **Petr Mach**.

Pavel Bém označil strukturální fondy spíše za černou díru než dobrý zdroj. Přerozdělování podle něj není řešením. Je smutné, že EU spoléhá na prozřetelnost svých úředníků spíše než svobodných občánů. **Bém** kritizoval přebujelou byrokracii, netransparentnost a pochybnou účinnost strukturálních fondů. Strukturální pomoc je

špatná, protože posiluje závislost. Ze strukturálních fondů nejvíce čerpají většinou instituce vytvořené k tomuto účelu.

Petr Bendl kritizoval existující operační programy jako mnohdy zbytečné. Varoval však před tím, že ČR nevyčerpává zdaleka všechny prostředky z fondů. Příčinou malého čerpání je instituční chaos, přílišná složitost finančních toků, zdlouhavá administrace projektů a legislativní překážky. Strukturálním fondům by měl věnovat pozornost premiér a ministři, nikoli jen náměstci či nižší úředníci na ministerstvech či krajích.

Věra Jourová považuje strukturální fondy za užitečný zdroj, který umožňuje financovat řadu projektů z oblasti dopravní infrastruktury či životního prostředí. Při-

znala však, že jde o složitý transfer. Nicméně vláda se řídí se heslem: buď peníze vezmi, nebo si pro ně přijdou jiní. **Jourová** nabídla přehled realizací operačních programů i analýzu rozpočtu EU 2007–13. Strukturální fondy podle ní učí strategickému plánování.

Petr Mach kritizoval strukturální fondy jako škodlivé přerozdělování. Ze srovnání čistí plátců versus čistí příjemci podle něj vyplývá, že ČR získala v roce 2004 nanejvýš 26 eur na osobu, oproti např. Irsku s 400 eur. V praxi ČR může vzhledem k vysokým administrativním nákladům dokonce patřit k čistým plátcům. Dotace podle něj zpomalují hospodářský růst. Evropské dotace jsou však ještě horší, protože snižují stupeň volnosti rozhodování.

V diskusi **Stanislav Příbyl**

kritizoval podporu EU palestinské samosprávě, která přitom žádné složité žádosti nevyplňuje. Podle **Karla Dyby** je nezodpovědné slibovat, jaké obrovské částky do ČR přijdou, když se naděje nesplní. Rozpočtová bilance členství v EU je podle něj ještě daleko horší, než původně myslel. Rovněž **Ivan Kočárník** vyslovil nespokojenost s tím, že ČR zůstává čistým plátcem.

V závěru **Věra Jourová** obhajovala českého ministra pro místní rozvoj, který jezdí do Bruselu a aktivně o strukturálních fondech jedná. Koordinace mezi různými ministerstvy je podle ní dobrá. **Petr Bendl** kritizoval praktiky ministerstva pro místní rozvoj, které nařizuje krajům programy, které vůbec nepotřebují. **Petr Mach** navrhl, abychom do EU nic neplatili a na oplátku z ní nic nečerpali. ML

Bruselský Kongres – Evropa dobrovolné spolupráce

Pod názvem „Bruselský kongres“ se 5. a 6. prosince 2005 uskutečnila na půdě Evropského parlamentu v Bruselu na tomto místě poněkud neobvyklá konference. Sešli se na ní politici, zástupci think-tanků, představitelé akademické sféry a novináři z 30 zemí Evropy, kteří zastávají kritický pohled na současné směřování Evropské unie, omezující ve stále větší míře svobodu jednotlivce i podnikání, postupně likvidující suverenitu členských zemí a podřizující je nadvládě byrokratického nikomu neodpovědného bruselského centra.

Iniciátory akce byli britští europoslanci za Konzervativní stranu vedení poslancem **Danielem Hannanem**. Ve dvoudenním jednání rozděleném do několika tematických skupin účastníci obšáhle diskutovali příčiny současné krize Evropské unie, demokratický deficit, dopady sílící byrokratické regulace všech stránek života Evropských zemí, problematiku

rozšíření, vstupu Turecka, vztahy s USA atd., ale také cesty, které by umožnily vrátit EU na cestu budování otevřeného prostoru pro dobrovolnou a vzájemně výhodnou spolupráci národních států.

Zazněla při tom řada velmi zajímavých příspěvků. Např. šéf švédského think tanku **Timbro Johnny Munkhammar** v debatě o ekonomických potížích Evropy podrobil zásadní kritice hlavní příčinu stagnace – neudržitelný evropský sociální model. **Gregor Hochreiter** z rakouského institutu **Liberty Ideas** vyzdvihl důležitost zachování regulatorní konkurence pro budoucnost Evropy. Připomněl 60 let stará slova **Ludwiga von Misese**, že pro Evropu není řešením nahrazení národních šovinismů šovinismem evropským.

Profesor **Jeremy Rabkin** z **Cornellovy Univerzity** ve Spojených státech poukázal na absurdnost vzdávání se národní suverenity ve prospěch

bruselského nadstátu z právního hlediska. **Vlámský novinář Paul Belien** upozornil na příkladu vlastní země na nebezpečí vytváření umělého konstruktivního nesourodých zájmů, který nutně vede k nahrazení demokratického rozhodování korporativistickou vládou „sociálních partnerů“. Na jednání vystoupili i poslanci parlamentů zemí EFTA a zástupci konzervativních politických stran a think-tanků z řady evropských zemí a USA.

Důležitým politickým tématem kuloárových debat bylo chystané odštěpení britských konzervativců od frakce EPP-ED Evropského parlamentu, která prosazuje sociálně-tržní model ekonomiky a federální Evropu a svou orientací se dostává do stále většího rozporu s názory velkého počtu britských, švédských, polských i českých poslanců. Shodou okolností byl ve stejný den v Británii zvolen novým leaderem Konzervativní strany **David Cameron**,

kteřý odchod z lidovecké frakce prosazuje. K odchodu spolu s Brity se kloní i většina europoslanců za ODS.

Účastníky konference pozdravil prostřednictvím poselství předneseného kancléřem **Jiřím Weiglem** prezident České republiky **Václav Klaus**. Jeho poselství bylo nadšeně přijato, neboť **Václav Klaus** je všeobecně vnímán jako nejvýznamnější evropský politik, který na problémy dnešního směřování EU dlouhodobě upozorňuje, který dnešní krizi EU předvídal a který také přichází s návrhy na změnu.

Konání této akce a široká účast představitelů na ní zastoupených potvrzuje, že se na evropské politické scéně formuje silný, konzistentní názorový proud, který má zastánce ve všech evropských zemích a který nehodlá připustit pokračování dosavadního názorového monopolu na formulování budoucnosti evropské integrace.

PM, JW

PŘED ZÁVĚREM ROKU

Ladislav Ják
člen Centra pro ekonomiku a politiku

Milí přátelé, spolupracovníci, čtenáři, naši milí CEPisté, nálada předvánoční je asi ta pravá k malému bilancování, k ohlédnutí se a tedy i k prolisování letošních čísel tohoto našeho periodika.

Měsíčník Newsletter Centra pro ekonomiku a politiku se v roce 2005 vypracoval téměř do podoby hotového časopisu. Už to není jen jednotematický občasník s velmi úzkým odborným zaměřením. Dnes už jde o periodikum, v němž si člověk může přečíst velmi přitažlivým způsobem pojaté – jak vysoce ideově až ideologické, tak

i velmi aktuální a konkrétní – texty.

Nejsem příliš častým čtenářem odborného tisku a proto musím říci, že i pro mne je Newsletter skvělým průvodcem do světa tabulek a grafů,

Měsíčník Newsletter Centra pro ekonomiku a politiku se v roce 2005 vypracoval téměř do podoby hotového časopisu.

průvodcem, se kterým se člověk putující v krajně ekonomické problematice nemusí bát.

Listujeme-li letošními třinácti čísly (tedy včetně mi-

mořadného letního čísla), setkáme se s takovými jmény, jako jsou advokát Aleš Pejchal, bývalý ministr Karel Dyba, dnes už z Kanady se vrátivší analytik Tomáš Haas, profesor ekonomie František Vencovský, poslanec Miroslav Beneš, analytička Centra pro studium demokracie a kultury Petra Kuchyňková a mnoho dalších. Hezkým zpestřením určitě byla polemika Petra Pitharta a Jiřího Weigla.

Newsletter byl původně především dokumentační tiskovinou, kterou CEP chtěl zachytit a prezentovat svou činnost a pomocí níž se kmenoví autoři vyjadřovali k událostem s kratší „expirační“ lhůtou, než v jaké může reagovat sborník. V roce 2005 se však stal jednou z plnohodnotných aktivit CEPu a je nyní fungující platformou života našeho malého think tanku.

Myslím, že je třeba ocenit všechny, kdo se na uplynulém ročníku podíleli, tedy hlavně autory a redakční kolektiv. Je namístě i poděkovat Vám všem, čtenářům, návštěvníkům našich seminářů,

V roce 2005 se stal jednou z plnohodnotných aktivit CEPu a je nyní fungující platformou života našeho malého think tanku.

řů, podporovatelům, přátelům. Věřím, že Newsletteru a vůbec Centru pro ekonomiku a politiku zachováte přízeň i v příštím roce, do kterého Vám přeji čerstvý vítr a samé příznivé změny. Přeji Vám také příjemné vánoční svátky a pohodu v osobním životě.

Na shledanou v roce 2006 na stránkách Newsletteru CEPu.

Zdravice Václava Klause

na inauguračním setkání „Congress of Brussels“*

Dámy a pánové, dovoluji mi, abych pozdravil inaugurační setkání zástupců různých evropských zemí, kteří se snaží obnovit Evropu národů. Opravdu lituji, že jsem vzhledem ke svým domácím povinnostem nemohl přijmout Vaše milé pozvání a že zde dnes nemohu být s Vámi. Vaši iniciativu považuji za nesmírně důležitou pro všechny z nás – pro Evropskou unii, pro naše země i pro naše občany.

Evropa dnes stojí na významné křižovatce, pravděpodobně nejvýznamnější v historii EU. Francouzské a holandské odmítnutí Evropské ústavy jasně odhalilo hlubokou mezeru mezi centralistickým a byrokratickým projektem „stále těsnější“ Ev-

ropy, který byl tlačěn kupředu bruselskou politickou elitou a mezi skutečnými zájmy a preferencemi občanů členských zemí EU. Ukázalo i to, že evropská budoucnost nemůže a nesmí být záležitostí byrokratického a elitářského rozhodování, které neakceptuje alternativy, které není otevřeno diskusi a které nerespektuje potřeby a mínění obyčejných lidí.

Dosud bylo vytváření evropské vize monopolizováno jedním koordinovaným setkáním, které agresivně odmítalo a přehlíželo všechny další legitimní názory na evropskou budoucnost. Výsledek je dobře znám – současná Evropská unie je byrokraticky řízeným konglomerátem, který je charakterizován rostoucím demokratickým deficitem. Je to entita, která opustila původní ambici eliminovat bariéry všeho

druhu a která opustila ambici vytvářet demokratický prostor s celokontinentálním volným trhem, ve kterém by členské země byly svobodné a prosperující. Místo toho dnešní Evropu charakterizuje stále rostoucí regulace ve všech oblastech života, ochránářství, umělá harmonizace a unifikace všeho a postupné zapominání na suverenitu států. Tyto tendence představují vážné nebezpečí nejen pro budoucnost evropské integrace, ale i pro vztahy mezi členskými zeměmi.

Nesmíme dovolit, aby byla evropská myšlenka obětována na diskreditování obhájců centralizovaného, byrokratického, post-demokratického konceptu, který ztratil podporu občanů. Máme povinnost zvednout hlas a směřovat všechno úsilí k tomu, abychom vrátili EU zpět správ-

ným směrem k vytvoření demokratické, svobodné tržní a atlantické orientace evropské budoucnosti.

Vím, že tuto vizi sdílí v Evropě mnozí, ale jejich hlasy bohužel zatím nezní dostatečně hlasitě. Jsem přesvědčen, že právě teď je čas, abychom tyto hlasy spojili, aby byly dostatečně hlasité a dostatečně slyšitelné. Teď je pro nás všechny ten správný čas Evropu přesměrovat.

Hlásím se k projektu vytvoření permanentní sítě politiků a „opinion makers“, kteří sdílí tuto vizi. Myslím, že jde o významný krok, který pro tuto vizi a duch změny může vytvořit pevný a organizovaný základ.

Přeji Vašemu shromáždění opravdový úspěch, přeji této iniciativě dlouhý a produktivní život a chci Vašim aktivitám ještě jednou vyjádřit svou podporu.

* Zdravice přednesená vedoucím Kanceláře prezidenta ČR, Dr. Jiřím Weiglem, Brusel, 5. prosince 2005. Z angličtiny přeložila L. Martynková